

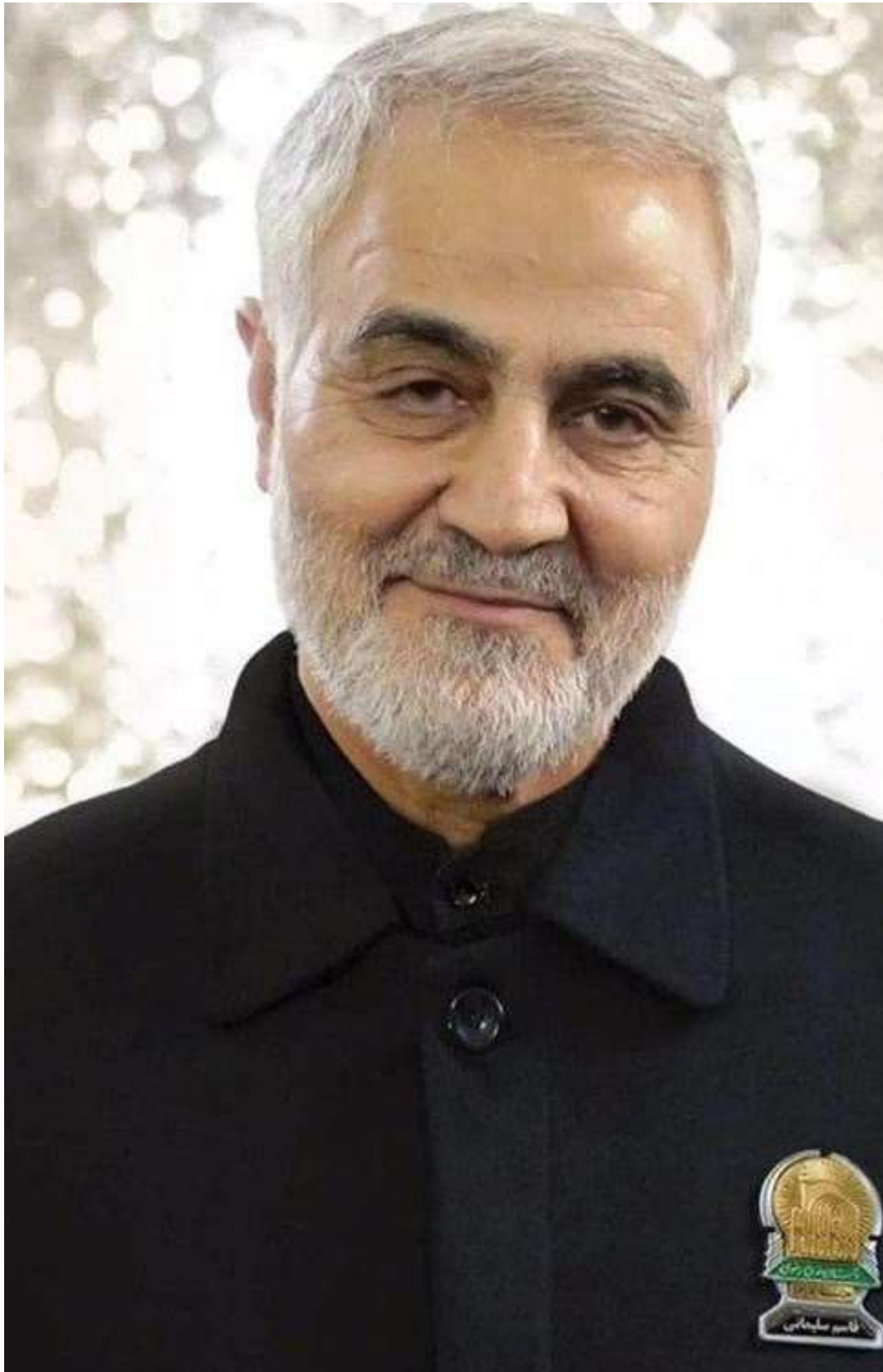
سردار سلیمانی در قامت «سرباز اسلام»

مجتبی حیدری

چکیده

مقاله پیش رو، به بررسی ویژگی‌های اخلاقی و ایمانی سردار شهید سلیمانی، بر اساس آیات قرآن کریم و روایات معصومین علیهم‌السلام، می‌پردازد. سردار سلیمانی از خصلت‌هایی برخوردار بود که او را از دیگران متمایز می‌ساخت؛ خصلت‌هایی که همگان آنها را دوست دارند و دارنده آن را می‌ستایند. مهم‌ترین این ویژگی‌ها که در این مقاله به آنها پرداخته شده، آن است که سردار سلیمانی: ۱. از ایمان بالایی برخوردار بود؛ ۲. اخلاص بالایی داشت؛ ۳. تقوا و خداترسی او فوق‌العاده بود؛ ۴. به دنیا و مظاهر دنیوی بی‌رغبت بود؛ ۵. بسیار متواضع و فروتن بود؛ ۶. بسیار رئوف و مهربان بود؛ ۷. اطاعت از ولی فقیه را واجب می‌دانست و مطیع محض او بود؛ ۸. برخوردار از بصیرت و بینش عمیق بود؛ ۹. از شجاعت کم‌نظیری بهره می‌برد؛ ۱۰. پایدار و ثابت‌قدم بود؛ ۱۱. در جهاد در راه خدا سر از پا نمی‌شناخت؛ و ۱۲. عاشق شهادت بود.

کلیدواژه‌ها: سردار سلیمانی، شهادت سردار سلیمانی، سرباز اسلام، ویژگی‌های سردار سلیمانی.

در یک تقسیم‌بندی انسان را می‌توان به انسان خوب و بد تقسیم کرد. هریک از این دو دسته نیز در دسته‌ها و درجات مختلف جای می‌گیرند؛ زیرا خوب یا بد بودن همه، در یک درجه و طبقه قرار ندارد. انسان‌های خوب را می‌توان از پایین‌ترین درجات تا بالاترین درجات آن، که همانا اهل بیت عصمت و طهارت علیهم‌السلام هستند، تقسیم‌بندی کرد. هر قدر افراد به اهل بیت علیهم‌السلام نزدیک‌تر گردند، بر درجات آنان افزوده می‌شود و این فقط با اطاعت خدا و رسول اکرم صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم تحقق می‌یابد. در قرآن کریم می‌خوانیم:

﴿وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَالرَّسُولَ فَأُولَٰئِكَ مَعَ الَّذِينَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مِنَ النَّبِيِّينَ وَالصَّادِقِينَ وَالشُّهَدَاءِ وَالصَّالِحِينَ وَحَسُنَ أُولَٰئِكَ رَفِيقًا﴾ (نساء: ۶۹).

و کسانی که از خدا و فرستاده‌اش اطاعت نمایند، آنان (در دنیا و آخرت) همراه کسانی هستند که خدا بر آنها نعمت بخشیده از پیامبران و صدیقان و شهیدان و گواهان اعمال و شایستگان، و آنها نیکورفیقانی هستند.

میان خوبان، گاه انسان‌هایی یافت می‌شوند که به شدت بر جامعه اثر می‌گذارند. آنان به دلیل رفتارهای نیک و اثرگذاری‌شان بر سرنوشت جامعه، از جایگاه والایی برخوردار می‌شوند و از میان آنها در دوران کنونی، می‌توان سردار بزرگ سپاه اسلام، شهید حاج قاسم سلیمانی را نام برد. آن شهید بزرگوار در طول چهل سال زندگی و خدمت در دوران حیات نظام اسلامی، در صحنه‌های گوناگون دفاع مقدس، مقابله با قاچاقچیان مواد مخدر و مانده‌ی نیروی قدس سپاه، به اسلام و نظام اسلامی خدمات فراوانی کرد و در نهایت، به آرزوی دیرینش یعنی شهادت در راه خدا دست یافت.

تشییع پیکر پاره‌پاره او نیز دل‌ها را به تلاطم درآورد. شورشی که این شهید عزیز در جان‌های افراد پدید آورد، حاکی از عظمت روحی و پاکی و صفای بالای او بود؛ زیرا هر سنگ معمولی و کم‌ارزشی، خواهان نمی‌یابد و دل‌ها را به خود جذب نمی‌کند. این عظمت روحی نیز نشان‌دهنده برخورداری آن شهید سعید از صفات و خصلت‌های نیک بسیار بود. مقام معظم

رهبری حفظه الله در روز شهادت او، با حضور در منزل وی، در تجلیل خصلت‌های نیکوی او فرمود:
مجاهدت در راه خدا یعنی یک مبارزه درونی؛ هر جهاد بیرونی، در واقع تکیه دارد
به یک جهاد درونی؛ یعنی آن مردی که می‌رود جلوی دشمن و واهمه نمی‌کند و
در همه میدان‌ها، نه خستگی می‌فهمد، نه سرما می‌فهمد، نه گرما می‌فهمد، این اگر
چنانچه در درون خودش در آن جهاد اکبر پیروز نشده بود، این جور نمی‌توانست
[جلوی دشمن] برود؛ پس مجاهدت‌های بیرونی، متکی به مجاهدت‌های درونی است
(بیانات امام خامنه‌ای، ۱۳/۱۰/۱۳۹۸).

شناخت این ویژگی‌های سردار، می‌تواند افراد را در تبعیت از او و حرکت در مسیر او،
که راهی جز سعادت ابدی را در پی نخواهد داشت، یاری کند. از این رو، در این نوشتار
به بررسی برخی صفات و ویژگی‌های ایمانی و اخلاقی سردار بزرگ سپاه اسلام،
شهید حاج قاسم سلیمانی خواهیم پرداخت. عنوان این نوشتار، برگرفته از وصیت اوست:
روی سنگ قبر بنویسند: «سرباز، قاسم سلیمانی». او همچنین در نامه‌اش به مقام معظم
رهبری درباره پایان سیطره داعش (۳۰/۸/۹۶)، خود را «سرباز مکلف‌شده از جانب
ایشان» معرفی می‌کند (<http://farsi.khamenei.ir>). او حقیقتاً سرباز بود؛ سربازی
جان‌برکف برای اعتلای اسلام و نظام اسلامی که حتی شهادت او یز مایه خیر و برکت
برای این ملت بود.

ویژگی‌های سردار دل‌ها

۱. ایمان قوی

قدم اول در ورود به هر دین، پذیرش آن است و پذیرش، باید واقعی و از روی اختیار
باشد؛ وگرنه ایمان نخواهد بود؛ چنان‌که در قرآن کریم می‌خوانیم:

﴿قَالَتِ الْأَعْرَابُ آمَنَّا قُلْ لَمْ تُؤْمِنُوا وَ لَكِن قُولُوا أَسْلَمْنَا وَ لَمَّا يَدْخُلِ الْإِيمَانُ فِي
قُلُوبِكُمْ﴾ (حجرات: ۱۴).

عرب‌های بادیه‌نشین گفتند: ایمان آورده‌ایم. بگو: شما ایمان نیاورده‌اید؛ ولی بگوئید اسلام آورده‌ایم؛ اما هنوز ایمان وارد قلب شما نشده است.

رسول خدا ﷺ فرمود:

لَيْسَ الْإِيمَانُ بِالتَّحَلِّيِّ وَلَا بِالتَّمَنِّيِّ وَلَكِنَّ الْإِيمَانَ مَا خَلَصَ فِي الْقُلُوبِ وَصَدَقَهُ الْأَعْمَالُ
(شیخ صدوق، ۴۰۳ق، ص ۱۸۷).

ایمان نه به ظاهر است و نه به آرزو؛ بلکه ایمان آن است که [به‌طور خالص و بدون آمیختگی با هیچ چیز دیگری] در قلوب داخل شود و اعمال هم آن را تصدیق کنند. آنچه از سردار سلیمانی در مقام سرباز اسلام مشاهده شد، چیزی جز ایمان راسخ به اسلام و ارزش‌های آن نبود. می‌توان گفت ایشان، مصداق بارز ایمان به خدا و اعتقاد راسخ به حقانیت اسلام بود. از همین رو، او بدون هیچ چشم‌داشت مادی، هر آنچه توان داشت، در راه انجام و فقه برای اعتلای اسلام و پیروزی جبهه مقاومت در سرزمین‌های گوناگون به کار می‌گرفت و در این راه، هیچ مانعی او را از کارش باز نمی‌داشت. تلاش‌های او در تقویت حزب‌الله لبنان، جلوگیری از سقوط دولت قانونی سوریه و ممانعت از قطع ارتباط ایران با حزب‌الله، کوشش‌های فوق‌العاده او برای نجات عراق و سوریه از سقوط به دست گروه تروریستی داعش، همه از ایمان به خدا و حقانیت اسلام و روز بازپسین برمی‌خاست. بدون تردید، سردار سلیمانی عزیز، در نگاه همگان و از آن میان دشمنانش، از اُبَهِت و عظمت زیادی برخوردار بود. حتی دشمنانش نگاهی پُرابَهِت به او داشتند و او را به‌دلیل توانمندی‌هایش می‌ستودند. این برخاسته از ایمان او بود. امام باقر علیه السلام فرمود:

إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ أَعْطَى الْمُؤْمِنَ ثَلَاثَ خِصَالٍ الْعِزَّةَ فِي الدُّنْيَا فِي دِينِهِ وَ الْفُلْجَ فِي الْآخِرَةِ وَ الْمَهَابَةَ فِي صُدُورِ الْعَالَمِينَ (همو، ۱۳۶۲، ج ۱، ص ۱۳۹).

خدای بزرگ به مؤمن سه خصلت ارزانی داشت: عزت و افتخار در دنیا در دینداری‌اش، رستگاری در آخرت، و مهابت در نظر عالمیان.

مطلب دیگر، محبتی است که افراد، از مؤمنان در وجود خود احساس می‌کنند. خداوند

در قرآن کریم می فرماید: ﴿إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ سَيَجْعَلُ لَهُمُ الرَّحْمَنُ وُدًّا﴾ (ریم: ۹۶)
«مسلماً کسانی که ایمان آورده و کارهای شایسته انجام داده‌اند، خداوند رحمان محبتی برای آنان در
دل قرار می‌دهد».

ایمان و عمل صالح، جاذبه و کشش فوق‌العاده‌ای دارد. اعتقاد به یگانگی خدا و دعوت
پیامبران، که بازتابش در روح و فکر و گفتار و کردار انسان به صورت اخلاق عالی‌ه انسانی، تقوا
و پاکی و درستی و امانت و شجاعت و ایثار و گذشت تجلی می‌کند، همچون نیروهای عظیم
مغناطیس، کشنده و رباینده است (مکارم شیرازی، ۱۳۷۴ش، ج ۱۳، ص ۱۴۴).
درباره سردار سلیمانی، این امر کاملاً آشکار بود. همه، حتی افراد مجرم و خلافکار، او را
دوست داشتند. مراسم تشییع و بزرگداشت او در شهرهای مختلف ایران و عراق، به خوبی از
این امر حکایت می‌کند. در واقع، همه افراد می‌خواستند با نشان دادن محبت خود به آن شهید
بزرگوار، به خدا تقرب جویند و آنها همه نتیجه ایمان بالای او بود.

۲. اخلاص

از مظاهر مهم ایمان، اخلاص و کار برای خداست. اخلاص، به کار انسان ارزش می‌دهد
و آن را مقبول درگاه خداوند می‌کند. امام علی علیه السلام در توصیه به اخلاص می‌فرماید:

طُوبَى لِمَنْ أَخْلَصَ لِلَّهِ عَمَلَهُ وَعِلْمَهُ وَحُبَّهُ وَبُغْضَهُ وَأَخَذَهُ وَتَرَكَهُ وَكَلَامَهُ وَصَمْتَهُ وَ
فِعْلَهُ وَقَوْلَهُ (ابن شعبه حرانی، ۱۴۰۴ق، ص ۱۰۰).

خوشباه‌حال کسی که عمل و علم و دوست‌داشتن و دشمن‌داشتن و گرفتن و
رها کردن و سخن گفتن و سکوت کردن و کار کردن و حرف زدنش را برای خدا
خالص کند.

از امتیازات مهم سردار شهید سلیمانی، اخلاص بالای ایشان بود. شهید سلیمانی همه
تلاشش را در راه اعتلای جبهه حق انجام می‌داد؛ اما در این راه، فقط رضای خدا را در نظر
می‌گرفت و همین‌ها راز محبوبیت بالای او میان مردم بود. مقام معظم رهبری در روز شهادت
سردار سلیمانی علیه السلام طی سخنانی در منزل آن شهید فرمودند:

... می بینید مردم چه کار دارند می کنند برای حاج قاسم... امروز در تهران، بالا، پایین، همه جا؛ اجا دور خانه شما، که جمعیت فراوانی استاده اند، در شهرهای مختلف، همه مردم عزادارند؛ یعنی احساس عزاداری می کنند؛ ... بداید که مردم قدر پدر شما را دانستند و ا ناشی از اخلاص است؛ این اخلاص است. اگر اخلاص نباشد، این جور دل های مردم متوجه نمی شود؛ دل ها دست خداست. انکه دل ها این جور همه متوجه می شوند، نشان دهنده این است که یک اخلاص بزرگی در آن مرد وجود داشت (سایت مقام معظم رهبری، ۹۸/۱۰/۱۳).

رهبر معظم انقلاب حفظه الله همچنین در توصیف ایشان، پس از بیان خدمات ایشان در تقویت جبهه مقاومت فلسطین، فرمودند:

در جلسه ای که ما غالباً با همین مسئولین مختلف، که ارتباط با کار او داشتند، داشتیم - جلسات رسمی معمولی -، حاج قاسم یک گوشه ای می نشست که اصلاً دیده نمی شد. آدم گاهی اوقات می خواست بداند یا استشهاد کند، باید می گشت تا او را پیدا می کرد؛ خودش را جلوی چشم قرار نمی داد، تظاهر نمی کرد (سخنان مقام معظم رهبری در جمع مردم قم، ۹۸/۱۰/۱۸، پایگاه اینترنتی مقام معظم رهبری).

به دلیل اخلاص بالای سردار سلیمانی، ایمان او نیز در دره بالایی قرار داشت؛ چنان که در حدیثی از امام علی علیه السلام می خوانیم: «الْإِخْلَاصُ أَعْلَى الْإِيمَانِ» (لیثی واسطی، ۱۳۷۶ ش، ص ۵۱)؛ اخلاص، بالاترین درجه ایمان است.

۳. تقوا و خداترسی

تقوا، پاکدامنی و خداترسی، از ویژگی های بارز مردان خداست و اصولاً ارزشمندی انسان ها در معیار دینی، بر اساس میزان تقوای آنان سنجیده می شود: «إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَاكُمْ» (حجرات: ۱۳). اسلام همه مسلمانان را به رعایت تقوا دستور می دهد و آنان را از گناه و زشتی باز می دارد؛ مانند:

﴿تِلْكَ الدَّارُ الْآخِرَةُ نَجْعَلُهَا لِلَّذِينَ لَا يُرِيدُونَ عُلُوًّا فِي الْأَرْضِ وَلَا فَسَادًا وَالْعَاقِبَةُ

لِلْمُتَّقِينَ ﴿قِصَص: ۸۳﴾.

(آری،) این سرای آخرت را (تنها) برای کسانی قرار می‌دهیم که اراده برتری جویی

در زمین و فساد را ندارند و عاقبت نیک، برای پرهیزکاران است.

در فضای مادی و دنیوی، آنکه قدرت بیشتری دارد، می‌خواهد به زیردستانش زور بگوید و آنان را به انجام کارهای خود، هرچند خلاف اخلاق و منطق، وادارد. ملاک و معیار برای این شخص، ارضای جاه‌طلبی است و در این راه، موازین دینی و اخلاقی جایی نخواهند داشت. اما در منطق فرد نظامی مؤمن و باتقوا، آنچه افراد را بر دیگران برتری می‌دهد، تقواست و بس (حجرات: ۱۳). بر این اساس، تمام تلاش چنین فردی بر رعایت تقوا و پرهیزکاری خواهد بود و هرچه مقام و درجه او بالاتر باشد، وظیفه او نیز بیشتر خواهد بود و این، چیزی است که ما در سردار سلیمانی علیه السلام مشاهده می‌کنیم. به‌طور خلاصه، آن شهید بزرگ تمام صفاتی را که امام علی علیه السلام برای متقین برمی‌شمارند (نهج البلاغه، ۱۴۱۴ق، خطبه ۱۹۳) دارا بود. به ترجمه فرازهایی از ا خطبه توجه می‌کنیم:

پرهیزکاران در این دنیا اهل فضایل‌اند: گفتارشان با راستی و درستی و پوشاکشان با میانه‌روی و راه‌رفتشان با تواضع توأم است. از چیزهایی که خداوند بر آنان حرام کرده است، چشم پوشیده‌اند و گوش‌های خود را وقف دانشی کرده‌اند که برایشان سودمند است. در بلا و گرفتاری، همان‌گونه‌اند که در خوشی و آسایش (تزلزلی در حالتشان مشاهده نمی‌شود)؛ و اگر نبود مهلت و اجلی که خداوند برایشان رقم زده است، از شوق به پاداش و ترس از کیفر، لحظه‌ای جان‌هایشان در پیکرهایشان قرار نمی‌گرفت. از نشانه‌های یکی از آنان، این است که در دین، نیرومند است و نرمش و ملایمت را با قاطعیت درآمیخته است. ایمانی توأم با یقین دارد... (همان، ۱۴۱۴ق، ص ۳۰۳-۳۰۴).

از نکات مهم درباره سردار سلیمانی عزیز، اهتمام او به رعایت حدود و موازین شرعی بود که تقوای او را در صحنه عمل آشکار می‌کرد. مراقب بود هنگام تدبیر جنگ یا در صحنه نبرد، حقی از ی ضایع نشود یا به کسی ستم نرود. به فرمایشی از مقام معظم رهبری درباره این

ویژگی سردار سلیمانی توجه می‌کنیم:

یک خصوصیت دیگر، این بود که هم یک فرمانده جنگاور مسلط بر عرصه نظامی بود، هم در عین حال به شدت مراقب حدود شرعی بود. در میدان جنگ، گاهی افراد حدود الهی را فراموش می‌کنند، می‌گویند وقت این حرف‌ها نیست؛ او نه، او مراقب بود. آنجایی که نباید سلاح به کار برود، سلاح به کار نمی‌برد؛ مراقب بود که به کسی تعدی نشود، ظلم نشود؛ احتیاط‌هایی می‌کرد که معمولاً در عرصه نظامی، خیلی‌ها این احتیاط‌ها را لازم نمی‌دانند؛ [لکن] او احتیاط می‌کرد. به دهان خطر می‌رفت؛ اما جان دیگران را تا می‌توانست حفظ می‌کرد؛ مراقب جان نزدیکانش، اطرافیانش، سربازانش، همکارانش در ملت‌های دیگر که در کنار او بودند، بود (مقام معظم رهبری، ۹۸/۱۰/۱۸).

۴. بی‌رغبتی به دنیا

دنیا به‌عنوان مخلوق خدا و جایی که با استفاده از آن می‌توان به سعادت و کمال دست یافت، بسیار باارزش است؛ اما دل‌بستن به آن و ترجیح دادن آن بر دستور خداوند، بسیار ناپسند است و دورشدن از سعادت ابدی را در پی دارد. خداوند در قرآن می‌فرماید:

﴿فَمَا أُوتِيتُمْ مِنْ شَيْءٍ فَمَتَاعُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَمَا عِنْدَ اللَّهِ خَيْرٌ وَأَبْقَى لِلَّذِينَ آمَنُوا وَعَلَى رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ﴾ (شوری: ۳۶).

آنچه به شما عطا شده، متاع زودگذر زندگی دنیاست و آنچه نزد خداست، برای کسانی که ایمان آورده و بر پروردگارشان توکل می‌کنند، بهتر و پایدارتر است. دنیا مزرعه‌ای است که باید از آن برای آخرت خوشه برچید و برای سعادت ابدی، خود را آماده ساخت و این حقیقت، ماهیت دنیاست.

آنچه درباره شهید سردار سلیمانی می‌توان گفت، آن است که او با تمام وجود و به‌معنای حقیقی کلمه، حقیقت دنیا را درک کرده بود و مطابق آن عمل می‌کرد. همت و شجاعت و پایداری او در عرصه جهاد و عشق او به شهادت، همگی برخاسته از این نگاه او به دنیا بود.

حجت‌الاسلام شیرازی (نماینده ولیّ بیه در نیروی قدس سپاه) درباره ساده‌زیستی و بی‌رغبتی او از دنیا می‌گوید: «سردار سلیمانی، یک ریال یا یک دلار حق مأموریت نگرفت. گاهی به من می‌گفت که من در خرج زندگی زن و بچه خود می‌مانم» (خبرگزاری فارس، ۱۳/۱۰/۹۸).

۵. تواضع و فروتنی

از آداب و سنن و از ویژگی‌ها و خصوصیات انسان‌های متخلق به اخلاق نیکو، تواضع است. اسلام در این باره تأکید زیادی دارد و افراد را به رعایت این ویژگی توصیه می‌کند؛ چنان‌که خدای متعال، آنجا که صفات و ویژگی‌های بندگان خاص خود را می‌شمارد، از امتیازات آنان را تواضع می‌داند و می‌فرماید:

﴿وَعِبَادُ الرَّحْمَنِ الَّذِينَ يَمْشُونَ عَلَى الْأَرْضِ هَوْنًا وَإِذَا خَاطَبَهُمُ الْجَاهِلُونَ قَالُوا سَلَامًا﴾
(فرقان: ۶۳).

بندگان [خاص خداوند] رحمان، آنهایی هستند که با آرامش و بی‌تکبر بر زمین راه می‌روند و هنگامی که جاهلان آنها را مخاطب سازند [و سخنان نابخردانه گویند]، به آنها سلام می‌گویند [و با بی‌اعتنایی و بزرگواری می‌گذرند].

تواضع از ویژگی‌های بارز سردار سید سلیمانی بود. هیچ‌کس او را (جز در برابر دشمنان) با نخوت و غرور ندید. هیچ‌گاه خود را بالاتر از دیگران ندید. با همه، با مهربانی و خاکساری سخن می‌گفت. به درد دل‌ها گوش می‌داد. به هر مجلسی که دعوت می‌شد و آن را مناسب می‌دید، حاضر می‌شد. با همگان عکس یادگاری می‌گرفت... همگان، نگاه مهربانانه و محبت‌آمیز و حاکی از صفات صمیمیت او با دیگران را به خاطر دارند و در نهایت، فروتنی او بود که باعث شد با وجود خدمات بسیار، که به این ملت نمود و به‌رغم جایگاه والایی که در چشم مردم داشت، وصیت کند که بر سنگ قبرش فقط بنویسند: «سرباز، قاسم سلیمانی». این امور، همان‌طور که در حدیث منقول از رسول خدا ﷺ گذشت، او را عزت بخشید و بالا برد و به همین دلیل، همگان برای او احترام قائل بودند و در برابر او کوچک می‌دیدند و سرانجام، تواضع و فروتنی او در برابر دیگران، او را جزء صدیقین و شیعیان واقعی

امیرالمؤمنین علیه السلام قرار داد.

حجت الاسلام علی شیرازی، ماینده ولی فقیه در نیروی قدس سپاه، در این باره می گوید:
چه قبل از انقلاب، چه در دوره فرماندهی گروهی از رزمندگان، چه بعد که فرمانده
تیپ و بعد فرمانده لشکر شد و چه در اواخر جنگ که فرمانده سپاه صاحب الزمان
شد تا روزی که فرمانده نیروی قدس شد، در وجود ایشان یک ذره تکبر ندیدم
(خبرگزاری فارس، ۹۸/۱۰/۱۳).

۶. نرمی و مهربانی

نرمی و مهربانی، از اصول مهم حیاتی اخلاق، و از خصلت‌ها و خصوصیات مثبت انسان
است که در اسلام بسیار مورد توجه قرار گرفته. پیامبر گرامی صلی الله علیه و آله نمونه بارز نرمی و مهربانی
با مردم است. قرآن کریم، دلیل اصلی نفوذ عمیق پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله در دل‌های مردم را نرمی و
ملایمت ایشان با مردم معرفی می کند: ﴿فَبِمَا رَحْمَةٍ مِنَ اللَّهِ لِنْتَ لَهُمْ وَلَوْ كُنْتَ فَظًّا غَلِيظَ الْقَلْبِ
لَانْفَضُّوا مِنْ حَوْلِكَ﴾ (آل عمران: ۱۵۹)؛ «به (برکت) رحمت الهی، در برابر آنان [مردم] نرم (و
مهربان) شدی! و اگر خشن و سنگدل بودی، از اطراف تو پراکنده می شدند».

سردار شهید سلیمانی در این زمینه، از پیروان و کتب پیامبر گرامی صلی الله علیه و آله بود. او در
رویارویی با مؤمنان، به ویژه رزمندگان اسلام و فرزندان و همسران و والدین شهدا، بسیار
مهربان، و با تمام وجود برای آنان دلسوز بود. از مهربانی او بود که ابراز محبت‌های دیگران
به خود را با لطف و محبت به آنان پاسخ می داد و هیچ‌گاه در برابر آنان روی ترش نمی کرد و
این، از مهم‌ترین عوامل جذب افراد به سوی او بود. سانی که یک بار با او روبه‌رو می شدند،
مهربانی سردار چنان آنان را جذب می کرد که هیچ‌گاه آن را فراموش نمی کردند. همه ما
یر گرفتن یک شاخه گل از پسری توسط سردار سلیمانی در نماز جماعت را بارها و
بارها مشاهده کردیم؛ تصویری به بالاترین وجه، مهربانی و عطوفت او را نمایش می دهد.

۷. اطاعت از ولایت فقیه و انقلابیگری

بر اساس آموزه‌های اسلامی و منابع معتبر دینی، فقهای واجد شرایط (یعنی جامع

صلاحیت‌های علمی، اخلاقی و مدیریتی)، به صورت عام از طرف امامان معصوم علیهم‌السلام برای اداره و رهبری جامعه اسلامی در عصر غیبت منصوب گردیده‌اند. آنان موظف‌اند در زمینه اداره امور جامعه و تشکیل حکومت، چنانچه امکانات و شرایط محیطی از آن مقبولیت مردمی فراهم باشد، اقدام کنند.

از سویی، در جامعه اسلامی بر همگان واجب است که از ولی فقیه اطاعت کنند و از دستور او سرپیچی نکنند. روایات متعددی بر این موضوع دلالت دارد. برای مثال، در توفیق مبارک حضرت ولی عصر علیه‌السلام، آن حضرت چنین می‌فرماید:

وَأَمَّا الْحَوَادِثُ الْوَاقِعَةُ فَارْجِعُوا فِيهَا إِلَى رِوَاةٍ حَدِيثَنَا فَإِنَّهُمْ حُجَّتِي عَلَيْكُمْ وَأَنَا حُجَّةُ اللَّهِ عَلَيْهِمْ (شیخ صدوق، ۱۳۹۵ق، ج ۲، ص ۴۸۴).

در رخدادهایی که پیش می‌آید، به روایان سخن ما مراجعه کنید؛ زیرا آنان حجت من بر شما هستند و من حجت خدا بر ایشان.

به این ترتیب، از شاخص‌های انسان‌های مؤمن و متقی در جامعه اسلامی در زمان غیبت، میزان اطاعت‌پذیری آنان از ولی فقیه است. هر قدر اشخاص از اوامر ولی فقیه، بیشتر فرمان برند، این امر از تقوا و پرهیزکاری بالاتر آنان حکایت دارد. از ویژگی‌های بارز سردار سلیمانی، اطاعت‌پذیری او از ویت فقیه بود.

سردار شهید سلیمانی، حقیقتاً ولی فقیه را پیشوای خود و واجب‌الاطاعه می‌دانست و همه تلاشش را در برآوردن خواسته‌ها و منویات او به کار می‌گرفت. ایشان چه در زمان جنگ تحمیلی و دفاع مقدس، که فرمانده لشکر ۴۱ ثارالله بود، و چه پس از جنگ در مقابله با اشرار و قاچاقچیان مواد مخدر، و چه در مقام فرماندهی نیروی قدس سپاه، همواره فرمانبر ولی فقیه زمانش بود، تخطی از دستور او را به هیچ روی جایز نمی‌شمرد و برآوردن خواسته او را در بالاترین سطح بر خود واجب می‌دانست و همین‌ها بود که او را نزد ولی فقیهش، عزیز و ارجمند ساخته بود. به‌ویژه در مسئولیت اخیر، با درک موقعیت نظام اسلامی و شناخت راهبرد مقام معظم رهبری در جبهه مقاومت در مناطق مختلف همچون لبنان، سوریه،

عراق و یمن در مقابل امریکا، رژیم صهیونیستی و دنباله‌روان منطقه‌ای آنان، بسیار کوشید که نتیجه آن در زمینگیر شدن جریان استکبار در همه آن موارد، به وبی آشکار است و این، نتیجه ولایت‌پذیری فوق‌العاده سردار سلیمانی بزرگ است.

ارتباط خاص سردار شهید سلیمانی با ولایت فقیه و اطاعت‌پذیری او از مقام معظم رهبری، در بسیاری از سخنان شهید آشکار است. برای مثال، او در یادواره شهدای مسجدالرسول کرمان، که در تاریخ ۱۳۹۴/۱۲/۲۵ برگزار شد، چنین گفت:

و ژگی برجسته امام راحل در برابر سائرین، ایای ولایت فقیه به‌عنوان ضرورت پنهان‌شده در جهان اسلام است. امام خمینی علیه‌السلام ضرورت ایجاد حکومت اسلامی را در ولایت فقیه دانسته است و امروز، امکان ندارد کسی بدون دفاع از ولی فقیه، بتواند از اسلام دفاع کند. دفاع از اسلام با دفاع از ولایت فقیه، امکان‌پذیر است (کریم‌خانی، ۱۳۹۸، خبرگزاری تسنیم، ۹۸/۱۰/۲۹).

او همچنین در یادواره شهدای مدافع حرم، در تاریخ ۱۳۹۶/۱۰/۱۷، گفت:

برادران، رزمندگان، یادگاران جنگ، یکی از شئون عاقبت‌به‌خیری، «نسبت شما با جمهوری اسلامی و انقلاب» است. والله والله والله از مهم‌ترین شئون عاقبت‌به‌خیری، همین است. والله والله والله از مهم‌ترین شئون عاقبت‌به‌خیری، رابطه قلبی و دلی و حقیقی ما با ا حاکمیتی است که امروز سکان انقلاب را به دست دارد. در قیامت، خواهیم دید مهم‌ترین محور محاسبه، این است (همان‌جا).

روی دیگر این امر، انقلابیگری واقعی است که رهبر انقلاب آن را درباره سردار سلیمانی، به‌بهرترین وجه مورد تأکید قرار دادند. ایشان در ۱۸ دی ۱۳۹۸ درباره وی گفتند:

یک نکته مهم، این است که در مسائل داخل کشور... اهل حزب و جناح و مانند اینها نبود؛ لکن به‌شدت انقلابی بود. انقلاب و انقلابیگری، خط قرمزِ قطعی او بود... ذوب در انقلاب بود، انقلابیگری خط قرمز او بود. در این عوالم تقسیم به احزاب گوناگون و اسم‌های مختلف و جناح‌های مختلف و مانند اینها نبود؛ اما در عالم انقلابیگری چرا،

به شدت پایبند به انقلاب، ایند به خط مبارک و نورانی امام راحل علیه السلام بود (پایگاه اطلاع رسانی مقام معظم رهبری).

۸. بصیرت بالا

از ویژگی های انسان های والا، برخورداری از بصیرت و نگاه نافذی است که با آن بتوانند حقیقت امور را درک کنند. دقت و تدبیر عمیق در امور و حوادث و دس ابی به حقیقت، بصیرت است که به دنبال خود، تصمیم گیری صحیح را در پی دارد. رهبر معظم انقلاب حفظه الله در توضیح دقیق بصیرت می رمايد:

این بصیرتی که در حوادث لازم است... به معنای این است که انسان در حوادثی که پیرامون او می گذرد و در حوادثی که پیش روی اوست و به او ارتباط پیدا می کند، تدبیر کند؛ سعی کند از حوادث به شکل عامیانه و سطحی عبور نکند؛ به تعبیر امیرالمؤمنین علیه السلام، اعتبار کند: «رَحِمَ اللهُ أَمْرًا تَفَكَّرَ فَأَعْتَبَرَ» (نهج البلاغه، ۱۴۱۴ق، خطبه ۱۰۳، ص ۱۴۹) فکر کند و بر اساس این فکر، اعتبار کند؛ یعنی با تدبیر مسائل را بسنجد: «وَاعْتَبَرَ فَأَبْصَرَ»؛ با این سنجش، بصیرت پیدا کند... یعنی بینایی ایجاد می کند و انسان به حقیقت باز می شود (سخنان مقام معظم رهبری در جمع دانشجویان استان قم، ۱۳۸۹).

چه بسیار انسان هایی که با وجود برخورداری از جایگاه و موقعیت اجتماعی، فاقد بصیرت لازم اند و در حوادث و موقعیت های ضروری، در تصمیم گیری دچار مشکل می شوند. انسان های بلندمرتبه و دارای ایمان واقعی، با بهره مندی از نور ایمان، از قوه بصیرت نیز برخوردارند.

از ویژگی های سردار شهید سلیمانی، بصیرت بالای او بود. درک درست و واقعی از وضعیت نظام اسلامی و اهداف دشمنان، لزوم ویت جبهه مقاومت و شیوه های مقابله با استکبار در منطقه، و شناسایی دقیق راهبردهای لازم برای تحقق بخشیدن به خواسته های مقام معظم رهبری، حاکی از بصیرت او بود که اقدام قاطع و جدی وی را در این مسیر در پی

داشت و پیروزی در کارزارها و پیشروی جبهه مقاومت در عرصه مقابله با جبهه امریکا و اسرائیل را به ارمغان آورد.

۹. شجاعت

شجاعت و نترسیدن از واقع شدن در موقعیت‌های هراس‌انگیز و خطرناک، از ویژگی‌های بسیار ارزشمند انسانی است. در روایات رسیده از معصومین علیهم‌السلام نیز این صفت مورد توجه خاص قرار گرفته. امام علی علیه‌السلام می‌رماید:

السَّخَاءُ وَالشَّجَاعَةُ غَرَائِزُ شَرِيفَةٌ يَضَعُهَا اللَّهُ سُبْحَانَهُ فِيمَنْ أَحَبَّهُ وَامْتَحَنَهُ (آمدی، ۱۳۶۶ش، ص ۳۷۵).

سخاوت و شجاعت، خصلت‌های والایی هستند که خداوند سبحان آن دو را در وجود هر کس که دوستش داشته و او را آزموده باشد، می‌گذارد.

از صفات بارز سردار سلیمانی، شجاعت او بود. آن سردار بزرگ، حقیقتاً از هیچ تهدیدی هراس به دل راه نمی‌داد و آنچه را که باید انجام دهد، هر قدر هم که با خطر قریب بود، انجام می‌داد و همین ویژگی او بود که زیردستانش را به شدت تحت تأثیر قرار می‌داد. آنان وقتی می‌دیدند فرمانده ارشد آنان، بدون هیچ واژه‌ای در خطرناک‌ترین موقعیت‌های جنگی حاضر می‌شود و از کشته‌شدن هراسی به دل راه نمی‌دهد، آنان نیز بر مقاومت و تلاش در راه پیروزی و غلبه بر دشمن، راسخ‌تر می‌شدند.

حجت‌الاسلام علی شیرازی، نماینده ولی فقیه در نیروی قدس سپاه، در مراسم گرامیداشت سردار سپهد حاج قاسم سلیمانی، که شامگاه جمعه ۱۳ دی ماه ۱۳۹۸ در مسجد قلعهک برگزار شد، درباره شجاعت او چنین گفت:

شهید سلیمانی، جایی که تصور می‌کرد حضور اریکایی‌ها قطعی است، ترس به دل راه نمی‌داد. این، بار اولی نبود که اریکایی‌ها از حضور سردار سلیمانی خبر داشتند. چه در جنگ لبنان، چه سوریه و افغانستان بارها تا مرز شهادت پیش رفت... در جنگ افغانستان، یک بار هواپیمای ایشان، اشتباهی در فرودگاه طالبان فرود آمد.

وقتی متوجه شدند، ذره‌ای در چهره حاج قاسم ترس مشاهده نشد... دشمن، حاج قاسم را مانع نفوذ خود در منطقه می‌دانست و به دنبال شهادت او بودند. حتی یک بار پیام دادند که بداید ما مطلع هستیم شما کجا هستید. با این حال، در اراده سردار سلیمانی، هیچ خللی ایجاد نشد... سردار سلیمانی، هیچ زمانی فرمانده از راه دور نبود و همواره فرمانده پیشگام بود (خبرگزاری فارس، ۹۸/۱۰/۱۳).

کنار ارزشمندی شجاعت، این امر نباید آدمی را از دوراندیشی و تدبیر بازدارد؛ زیرا این کار، آدمی را به شکست و ناکامی می‌کشاند. امام علی علیه السلام فرمود: «أَفَةُ الشَّجَاعَةِ إِضَاعَةُ الْحَزْمِ؛ آفت شجاعت، فرو گذاشتن دوراندیشی است» (لیثی واسطی، ۱۳۷۶ش، ص ۱۸۲، ح ۳۷۴۲). نکته مهم درباره سلیمانی، دوراندیشی و تدبیر کردن در عین شجاعت بود. شجاعت او، وی را از دوراندیشی باز نداشته بود. در این باره به فرمایش مقام معظم رهبری درباره سردار شهید سلیمانی توجه می‌کنیم:

شهید سلیمانی، هم شجاع بود، هم باتدبیر بود؛ صرف شجاعت نبود. بعضی‌ها شجاعت دارند؛ اما تدبیر و عقل لازم برای به کار بردن این شجاعت را ندارند. بعضی‌ها اهل تدبیرند؛ اما اهل اقدام و عمل نیستند؛ دل و جگر کار را ندارند. این شهید عزیز ما، هم دل و جگر داشت - به دهان خطر می‌رفت و ابا نداشت؛ نه فقط در این حوادث این روزها، بلکه در دوران دفاع مقدس هم در فرماندهی لشکر ثارا همین جوری بود؛ خودش و لشکرش - هم باتدبیر بود؛ فکر می‌کرد، تدبیر می‌کرد، منطق داشت برای کارهایش. این شجاعت و تدبیر توأمان، فقط در میدان نظامی هم نبود، در میدان سیاست هم همین جور بود؛ بنده بارها به دوستانی که در عرصه سیاسی فعال‌اند، این را می‌گفتم؛ رفتار او را، کارهای او را [می‌دیدم]. در عرصه سیاست هم، هم شجاع بود، هم باتدبیر بود؛ سخنش اثرگذار بود، قانع‌کننده بود، تأثیرگذار بود (سخنان مقام معظم رهبری، ۹۸/۱۰/۱۸).

۱۰. پایداری در راه حق

هر انسانی، اهدافی را در زندگی در نظر دارد و بر آن است تا به آنها د یابد. هر چه

اهداف متعالی تر باشد، تلاش و کوشش انسان و همچنین استقامت و استمرار بر ایستادگی و پرهیز از انحراف از راه راست رسیدن به هدف، بیشتر و سخت تر خواهد بود و پیروزمند، کسی است که بر مشکلات صبر می کند و با شکیبایی و بردباری بر اصول اساسی پای می فشارد و برای رسیدن به مقصود حقیقی، دست از تلاش بر نمی دارد. آموزه های قرآنی، بر نقش استقامت برای رسیدن مقاصد تأکید دارد. خداوند در قرآن کریم می فرماید:

﴿إِنَّ الَّذِينَ قَالُوا رَبُّنَا اللَّهُ ثُمَّ اسْتَقَامُوا تَتَنَزَّلُ عَلَيْهِمُ الْمَلَائِكَةُ أَلَّا تَخَافُوا وَلَا تَحْزَنُوا وَأَبْشِرُوا بِالْجَنَّةِ الَّتِي كُنْتُمْ تُوعَدُونَ﴾ (فصلت: ۳۰).

همانا کسانی که گفتند: «پروردگار ما خداست» سپس ایستادگی کردند، فرشتگان بر آنان فرود می آیند [و می گویند]: «هان، بیم مدارید و غمگین مباشید، و به بهشتی که وعده یافته بودید، شاد باشید».

عوامل گوناگونی می توانند بر استقامت و پایداری انسان در راه خدا و دفاع از ارزش های الهی بیفزایند؛ از قبیل: ایمان و تقوا، توکل بر خدا، دعا و نیایش، و توسل به اولیای الهی. نگاهی به زندگی و رفتار شهید سردار سلیمانی، حاکی از آن است که همه این عوامل در وجود آن بزرگمرد وجود داشت. ایمان، امید، توکل، باور به امداد غیبی، شب زنده داری و دعا و راز و نیاز با خدا، همگی در حد اعلای آن در ایشان یافت می شد و ا بهاست که پایمردی و ثبات قدم و خستگی ناپذیری او را تبیین می کند.

سردار قاسم سلیمانی، از آغاز میلی تا پایان جنگ در عرصه دفاع مقدس، بالاترین سطح استقامت را از خود نشان داد و در نیروی قدس سپاه نیز در عرصه جهاد با رژیم صهیونیستی و امریکای متجاوز و دفاع از نظام اسلامی، همه سختی ها را به جان خرید و کوچک ترین سستی و لغزشی از خود نشان نداد. پایان دادن به سیطره حکومت داعش بر بخش های وسیعی از عراق و سوریه، کار بزرگی بود که سردار سلیمانی با همراهی رزمندگان بسیار، که در رکاب او مبارزه می کردند، به سرانجام رسانید و این امر، جز با پایمردی و ایستادگی و ثبات قدم ایشان در نبرد، ممکن نبود.

۱۱. جهاد در راه خدا

از مهم‌ترین موضوعاتی که در منابع اسلامی به‌طور گسترده مطرح شده، موضوع جهاد است. امام علی علیه السلام درباره اهمیت جهاد می‌فرماید:

أَمَّا بَعْدُ فَإِنَّ الْجِهَادَ بَابٌ مِنْ أَبْوَابِ الْجَنَّةِ فَتَحَهُ اللَّهُ لِحَاصَّةِ أَوْلِيَائِهِ وَهُوَ لِبَاسِ التَّقْوَى وَ دِرْعُ اللَّهِ الْحَصِينَةُ وَ جُنَّةُ الْوَيْقَةِ (نهج البلاغه، خطبه ۲۷، ص ۶۹).

اما بعد؛ جهاد دری است از درهای بهشت، خداوند آن را به روی دوستان مخصوص خود گشوده است. جهاد لباس تقوا، زره محکم و سپر مطمئن خداوند است.

سردار شهید سلیمانی، از بزرگ‌ترین مجاهدان راه خدا در دوران کنونی بود. زحماتی که او در این راه متحمل شد، راه نجات نظام اسلامی و تقویت جبهه مقاومت را هموار کرد. مقام معظم رهبری حفظه الله در پیامشان به مناسبت شهادت او، نوشتند: «او همه عمر خود را به جهاد در راه خدا گذراند. شهادت پاداش تلاش بی‌وقفه او در همه این سالیان بود» (۹۸/۱۰/۱۳)، پایگاه اطلاع‌رسانی مقام معظم رهبری).

ایشان همچنین با حضور در منزل سردار سلیمانی در جلیل از او فرمودند:

حاج قاسم، صد بار در معرض شهادت قرار گرفته بود. این، بار اول نبود؛ ولی در راه خدا، در راه انجام وظیفه، در راه جهاد فی سبیل الله پروا نداشت؛... جهادش جهاد بزرگی بود. خدای متعال، شهادت او را هم شهادت بزرگی قرار داد (همان‌جا).

مقام معظم رهبری همچنین در بیان تلاش و مجاهدت‌های سردار سلیمانی فرمودند:

یک نمونه... این بود که او به کمک ملت‌های منطقه یا با کمک‌هایی که به ملت‌های منطقه کرد، توانست همه نقشه‌های نامشروع امریکا در منطقه غرب آسیا را خنثا کند... امریکایی‌ها در مورد فلسطین، طرحشان و نقشه‌شان این بود که قضیه فلسطین را به فراموشی بسپارند؛ فلسطینی‌ها را در حالت ضعف نگه دارند که جرئت نکنند دم از مبارزه بزنند. این مرد، دست فلسطینی‌ها را پُر کرد؛ کاری کرد که یک منطقه کوچکی، یک وجب جا مثل نوار غزه در مقابل رژیم صهیونیستی با آن همه

ادعا می‌ایستد، کاری و بلایی سر آنها می‌آورد که آنها سر ۴۸ ساعت می‌گویند آقا بیاید آتش بس بدهید؛ اها را حاج قاسم سلیمانی کرد. دستشان را پُر کرد... نقشه امریکا در عراق، در سوریه، در لبنان، به کمک و فعالیت این شهید عزیز خنثا شد (۹۸/۱۰/۱۸)، پایگاه اطلاع‌رسانی مقام معظم رهبری).

همه آنها نشان‌دهنده عظمت مجاهدت‌های این شهید عزیز در راه اعتلای اسلام و نظام اسلامی در برابر دشمنان است.

۱۲. شهادت طلبی

از وفیقاتی که خداوند به برخی بندگان خاصش عطا می‌کند، شهادت است. شهادت، مرگی از راه کشته شدن است که شهید، آگاهانه و برای هدف مقدس و به تعبیر قرآن، ﴿فِي سَبِيلِ اللَّهِ﴾ انتخاب می‌کند. مرگی به تعبیر پیامبر ﷺ، شریف‌ترین و بهترین نوع مردن است: «أَشْرَفَ الْمَوْتِ قَتْلُ الشَّهَادَةِ» (شیخ صدوق، ۱۴۱۳ق، ج ۴، ص ۴۰۲). شهید، همواره زنده است و مرگش، در واقع انتقال از حیات جاری در طبیعت به حیات پشت پرده آن است (ر.ک: آل عمران: ۱۶۰-۱۷۰).

سردار شهید سلیمانی رحمته الله علیه با آگاهی از فضیلت عظیم شهادت، عاشق شهادت بود و برای آن، به شدت بی‌تابی می‌کرد. وقتی او می‌دید دوستان نزدیکش همچون شهید احمد کاظمی و شهید عماد مغنیه، یکی یکی به فوز عظیم شهادت می‌رسند و خود را از آن محروم می‌دید، به شدت اندوهگین می‌شد. سردار سلیمانی برای رسیدن به فوز عظیم شهادت، سر از پا نمی‌ناخت و به دنبال آن می‌دوید. رهبر معظم انقلاب حفظه الله در مراسم اعطای نشان عالی ذوالفقار به حاج اسم سلیمانی، در این باره فرمودند:

...الحمد لله خدای متعال به این برادر بسیار عزیزمان -آقای سلیمانی- هم توفیق داده. ایشان بارها، بارها، بارها جان خودشان را در معرض تهاجم دشمن قرار داده‌اند، در راه خدا، برای خدا و مخلصاً لله؛ و مجاهدت کرده‌اند. ان شاء الله خدای متعال به ایشان اجر بدهد و تفضل کند و زندگی ایشان را با سعادت، و عاقبت ایشان را با شهادت قرار بدهد؛ البته نه حالا. هنوز سال‌ها جمهوری اسلامی با ایشان کار دارد؛ اما بالاخره

آخرش ان شاء الله شهادت باشد (۹۷/۱۲/۱۹، پایگاه خبررسانی مقام معظم رهبری).
حجت الاسلام علی شیرازی، نماینده ولی فقیه در نیروی قدس سپاه در مراسم گرامی داشت
سردار سپهبد حاج قاسم سلیمانی گفت: «سردار سلیمانی، چهل سال در آرزوی شهادت
سوخت. هر جمعه در منزلش مراسم برگزار می کرد و صدای گریه اش بلند می شد» (۹۸/۱۰/۱۳،
خبرگزاری فارس).

سردار سلیمانی رحمته الله علیه در نهایت به آرزوی دیرین خود رسید و به فرموده مقام معظم رهبری
(۹۸/۱۰/۱۸، پایگاه خبررسانی مقام معظم رهبری) با خوش تی به ملکوت اعلا پیوست. مقام
معظم رهبری حفظه الله در منزل سردار، درباره عشق او به شهادت فرمودند:

خوشابه حالش، خوشابه حالش، خوشابه حالش! او به آرزوی خودش رسید؛ او آرزو
داشت؛ برای شهید شدن ریه می کرد؛ خب خیلی از رفقاییش هم رفته بودند و داغدار
رقایش هم بود؛ اما در خودش هم شوق به شهادت، جوری بود که اشک او را جاری
می کرد؛ به آرزوی خودش رسید (۹۸/۱۰/۱۸، پایگاه خبررسانی مقام معظم رهبری).

نتیجه

آنچه سردار سلیمانی را این گونه مطرح ساخت و محبوب عام و خاص کرد، ویژگی هایی
بود که او از آنها در درجه بالا برخوردار بود. به عبارت دیگر، هرچند این ویژگی ها در دگران
نیز یافت می شود، بهره مندی سردار از همه آنها به صورت یکجا، آن هم در سطح بالا، او
را فردی متمایز و شاخص ساخته بود. همچنین نیم نگاهی به ویژگی هایی که برای سردار
برشمردیم، نشان می دهد این ویژگی ها در آیات قرآن کریم و روایات معصومین علیهم السلام مطرح
شده و مورد توصیه قرار گرفته اند. به هر حال، اگر کسی به دنبال سعادت دنیوی و اخروی
است و می خواهد هدفی را که برای آن آفریده شده، درباره خود محقق سازد، راهی جز
پروراندن صفات عالی اسلامی و انسانی ندارد و این، همان راهی است که سردار شهید پیمود
و به سرباز واقعی اسلام و ولایت تبدیل شد. روحش شاد و یادش گرامی باد.

منابع

قرآن کریم.

۱. آمدی، عبدالواحد (۱۳۶۶ش). **تصنيف غرر الحكم و درر الكلم**، تصحيح مصطفى درایتی، قم، انتشارات دفتر تبلیغات اسلامی.
۲. ابن شعبه حرانی، حسن بن علی (۱۴۰۴ق/۱۳۶۳ش). **تحف العقول عن آل الرسول ﷺ**، قم، جامعه مدرسین.
۳. پایگاه اطلاع رسانی مقام معظم رهبری: <http://khamenei.ir>.
۴. خامنه‌ای (آیت‌الله)، سیدعلی، بیانات مقام معظم رهبری در منزل سردار سلیمانی، ۱۳/۱۰/۱۳۹۸.
۵. شیخ صدوق، محمد بن علی (۱۳۹۵ق). **کمال الدین و تمام النعمة**، تهران، کتاب‌فروشی اسلامیة.
۶. _____ (۱۴۰۳ق). **معانی الأخبار**، قم، جامعه مدرسین.
۷. _____ (۱۴۱۳ق). **من لا یحضره الفقیه**، قم، جامعه مدرسین.
۸. کریم انی، احد (۱۳۹۸). «آنچه رهبری درباره حاج قاسم نگفت»، **خبرگزاری تسنیم**، ۲۹/۱۰/۹۸.
۹. لیثی واسطی، علی بن محمد (۱۳۷۶ش). **عیون الحكم و المواعظ**، قم، دار الحدیث.
۱۰. مکارم شیرازی، ناصر (۱۳۷۴ش). **تفسیر نمونه**، تهران، دار الکتب الاسلامیة.
۱۱. خبرگزاری فارس: Farsnews.ir.

